

Psikanaliz Defterleri 15
Çocuk ve Ergen Çalışmaları

.....

Yaratıcılık ve Sanat

Psikanaliz Defterleri 15
Çocuk ve Ergen Çalışmaları

Yaratıcılık ve Sanat

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

- 7 • Gerekçe
- 9 • Önsöz Alper Şahin
- 13 • Sahi, Yüceltme Nedir? Talat Parman
- 27 • Varolmak İçin Sanat Sezai Halifeoğlu
- 35 • Müziğin Başlangıcında Erinlik Bedeni Vardı Anthony Brault
- 49 • Müziğe Dair Bir Duygu: Bir Keşif Susan White
- 59 • Forever Young: Ergenliğin Fon Müziği Olarak Rock Müzik
Barış Özgen Şensoy
- 73 • Her Yaş İçin Ninniler: Özgün Bir Müzik Türü Üzerine Psikanalitik
Bir İnceleme Olivier Hussenet, Sinan Tınar, Alper Şahin
- 85 • Ergen ve Resim Yapmak Filiz Torun
- 93 • Boyhood (Çocukluk): Öznelleşme Yolunda Yaratıcılığın Zamansal
İfadesi Duygu Coşkun
- 105 • Ergen Okurun Bakışı Pascal Hachet
- 115 • Esin Veren Bir Sanatçı Olarak E.T.A. Hoffmann Nam-ı Diğer
Kapellmeister Johannes Kreisler Alper Şahin
- 127 • Şiir Yazmanın Ruhsal Süreçlerine Dair Notlar Batuhan Saç
- 137 • Bir Varolma Deneyimi Olarak Yaratıcılık Hüner Aydın
- 149 • Katkıda Bulunanlar

Gerekçe

Değerli okurlar,

Yirmi beş yıl önce başladığımız Türkiye’de psikanalizi ve psikanalitik uygulamayı kurumlaştırma çabamızda başarıya ulaştık. Hem ulusal hem de uluslararası düzlemlerde tanındık ve hayli önemli bir yer edindik. Çeyrek yüzyıl bireysel yaşamlar için uzun görünebilir. Ama insanı anlamakta devrim yaratmış bir kuramın uygulamasının Türkiye gibi büyük bir ülkede hızla yaygınlaşmasının başarılı olmuş olması açısından da göreceli olarak kısa bir süredir. Bu süre zarfında psikanaliz dernekleri kurduk, onların ulusal ve uluslararası düzeylerde tanınmasını sağladık. Aynı zamanda psikanalizi tanıtmayı ve geliştirmeyi hedefleyen çok sayıda etkinlik düzenledik ve onlarca yayın yaptık. Yirmi beş yıl önce ülkemizdeki psikanalist sayısı bir elin parmaklarını geçmezken, bugün Uluslararası Psikanaliz Birliği’ne bağlı olan İstanbul Psikanaliz Derneği ve Psike İstanbul bünyesinde yüzden çok üye ve aday psikanalist, alanda çalışmalarını sürdürmektedir.

Bugün bir önemli adım daha atıyor ve şimdiye kadar nispeten eksik bıraktığımız çocuk ve ergen psikanalizi alanında yayın ve etkinliklerden oluşacak bir çalışmayı başlatıyoruz. Elinizde tuttuğunuz ve düzenli olarak yayımlanacak olan *Psikanaliz Defterleri Çocuk ve Ergen Çalışmaları* bu çabanın ilk ürünü olarak, psikanalizin ayrılmaz bir parçası olan çocuk ve ergen psikanalizi alanında özgün yazılara ve çevirilere yer verecek. *Psikanaliz Defterleri*’ne yine aynı alanda özgün ve çeviri yapıtların yayımlanacağı ve Cogito Dizisi’nde yer alacak bir kitap dizisi de eşlik edecektir. Türkiye’de bir çocuk ve ergen psikanalizi kitaplığı oluşturmayı hedefleyen bu yayın çabamızı, çeşitli toplantı ve etkinlikler düzenleyerek de desteklemeyi planlıyoruz. 2018 sonbaharından bu yana, Yapı Kredi Kültür Merkezi’nde her ay düzenlediğimiz toplantılarda çocuk ve ergenlerin sorunlarını psikanaliz kuramından ve uygulamasından yola çıkarak tartışıyoruz.

Mesleki yaşamlarında çok uzun süredir çocuk ve ergen analizanlarla çalışan bizler, psikanalizin bir “bütün” olduğuna inanıyoruz. Evet, psikanalizin ilk uygulamaları erişkin bireylerle yapılmıştır ve psikanalitik çerçeve ve düzenek de bu yaş grubuna göre düzenlenmiştir. Ve şüphesiz çocuk ve ergenlerle çalışırken analitik çerçeve ve düzenekte bazı değişiklikler yapmak

gerekmektedir. Ancak psikanalitik kuram ve süreç analizinin yaşına göre değişmez. Sigmund Freud'dan başlayarak hemen tüm psikanalistler, insan ruhsallığını doğumdan ölüme kadar bir süreklilik içinde gelişen dinamik bir yapı olarak ele almışlardır. Bugünün sorunlarının kaynağının geçmişte yattığını öngören psikanalitik yaklaşıma göre, bir erişkinin psikanalizinde yalnızca günceli değil geçmişi yani çocukluk ve ergenlik dönemleri de zorunlu olarak ele alınır. O nedenle erişkinle yapılan psikanalitik çalışma bile bir anlamda bir çocuk ve ergen psikanalizi uygulamasıdır. Öte yandan çocuklarla, ergenlerle dahası bebeklerle yapılan psikanalitik çalışmalar, psikanalitik kuramın gelişimine çok önemli katkılar sağlamıştır.

Bugün ortaya çıkışının üzerinden yüzyıl geçtikten sonra, psikanalizin erişkin-çocuk-ergen-yaşlı bireylerle olan özgün uygulamalarının tek bir bütünü yani “psikanalizi” oluşturduğunu söyleyebiliriz.

O nedenle “tek bir psikanaliz var” diyor ve analizanın yaşı ne olursa olsun onunla çalışanın da –seansta bilinçdışını, aktarım/karşı aktarım ilişkisini ve çerçeveyi dikkate aldıkça– “hep aynı psikanalist” olduğunu söylüyoruz.

Yayın Kurulu

Sigmund Freud'un yazılarına bakıldığında görsel ve yazınsal yapıtları incelemeye yoğun bir ilgisi olduğu görülür. Bu ilginin nedeni kısmen insanlığın bu ortak ürünlerini ayrıntısıyla inceleyerek temellerini attığı psikanaliz kuramının savlarını desteklemek olsa da kısmen de toplumun sıradan bir üyesi olarak bu yapıtlara derinden hayranlık duymasıdır.

Çokyönlü bir kişiliği olan Freud yaşamı boyunca uzmanı olduğu nöroloji alanının dışında değişik konularla yakından ilgilenmiş ve bu ilgisini düşünsel derinliğini geliştiren bir yaratıcılıkla kuramında ortaya koymuştur. Viyana ve Londra'daki evlerinde bulunan antik ya da güncel birçok eser bunun açık kanıtıdır.

Öte yandan gözlemlerinde yazınsal ve görsel sanat ürünlerinin ilginç bir yanını da sezinlemiş ve "Tekinsizlik"¹ adını taşıyan yazısında özellikle bunun üzerinde durmuştur. Sanatın tekinsiz yanı bizi şaşırtan, kendimize, özümüze değin, bilincimizle önbilincimizin iç içe geçtiği dalgalanmaların olduğu kıyıda yer alan duygu ve düşüncelerimizi çarpıcı bir biçimde ortaya çıkarmasıdır. *Psikanaliz Defterleri: Çocuk ve Ergen Psikanalizi* dizimizin 15. sayısının konusunu "Yaratıcılık ve Sanat" olarak belirlediğimizde çocuklar ve ergenlerin yaratıcılığını sanat yapıtları üzerinden ele almanın yerinde olacağını düşündük. Yazılar yaratıcılığın ve bunun sanatla dışavurumundan söz ederken, değişik sanat alanlarını ele alıyorlar. Özellikle doğrudan çocuk ve ergeni konu almayan yazılar olsa da yaratıcılık kavramını irdelemeleri genç insanları daha derinden anlamamızı sağlayacak bir düşünme alanı yaratıyor. Bu düşünme alanına katkı sağlayan çeşitli sanat uğraşları, tekinsizi (bilinçdışından gelen ve kaygı yaratan) işleyebilmek üzere çocuklara ve ergenlere güvenli bir olanak yaratıyorlar.

İlk yazı Talat Parman tarafından kaleme alındı. Yaratıcılık ve sanatın kesişme noktası diyebileceğimiz "yüceltme" kavramı üzerinde duruyor. Yazısına hem dilbilimsel hem de kavramsal olarak yüceltmeyi tarihsel bir bakış açısıyla inceleyerek başlıyor, ardından psikanalizin diğer kavramlarıyla bağlantılarını kuruyor. Dürtü kuramı çevresinde yaptığı tartışma ile okuyucuya zengin bir düşünsel deneyim sağlıyor.

1 Freud, S., (1919), "The Uncanny," S.E. C. 17. (çev. James Strachey), Vintage, Londra, 2001, s. 218-256.

Sezai Halifeoğlu ise bu sayının konusunu psikanalitik-antropolojik bir bakış açısından ele alıyor. Birey-toplum bağlamında sanatsal özgünlüğün, kısıtlayıcı toplum normlarından özgürleşmiş bir kişi tarafından ortaya konabileceği kanısındadır. Böylece toplumun diğer bireylerinin içindeki özgünlük ve özgürlük kıvılcıkları sanat aracılığı ile oluşabilir. Halifeoğlu'nun bu düşünceleri çocuk ve ergenlerle çalışanlar için değişik bir yaklaşıma kanal açabilir.

Yaratıcılık ve sanat üzerine bu temel yazılardan sonra Anthony Brault psikanaliz kuramı bağlamında müzik ve beden ilişkisini ele alıyor. Bir ergen grubuyla yürüttüğü analitik müzik terapisi çalışması üzerinde duruyor. Bu ilginç terapi süreci doğaçlama yapılan müzik etkinliklerinin serbest çağrışımsal bir deneyim ve konuşma alanı yaratması açısından çarpıcıdır. Ergenler üzerine psikanaliz araştırmalarının ilginç ve değerli bir örneğini içeren bu yazı müziğin özgürce uygulanmasının psikanalitik anlamını ortaya koyması açısından da önemlidir.

Susan White ise bir gençle yaptığı psikanalitik çalışmada seansların müzik üzerine yapılan konuşmalar aracılığı ile nasıl dönüştüğünü anlatıyor. Bu sade ve içten yazının derinliğini müzik tınları gibi şekillenen seanslar üzerinden psikanalitik dinleme ve anlamlandırma oluşturuyor. Aktarım-karşı aktarım ilişkisinin müziği niteliğindeki bu yazı aynı zamanda psikanalistin kendi dünyasındaki müziği de kulaklarımıza getiriyor.

Barış Özgen Şensoy müzik ve gençlik üzerinde durduğu uygulamalı psikanaliz çalışmasıyla günlük yaşama değin gözlemler yapıyor. Bir sanat yapıtı olarak müziği cinsellik, şiddet gibi temel dürtüler bağlamında inceleyerek iç çatışmaların nasıl yaratıcı bir biçimde ortaya konabildiğini örneklerle anlatıyor. Böylece gençlerin dinlediği müziğe değişik bir yaklaşımla bakmamızı ve dinlememizi öneriyor.

Hussenet, Tınar ve Şahin, ortak yazılarında ninnileri Türkçe ve Fransızca örneklerinden yola çıkarak sadece bebekler için değil gençler ve yetişkinler için tekrar gözden geçiriyorlar. Ninni'nin yatıştırma ve dinginleştirme işlevlerini birbirinden ayırırken sadece söz ve melodi üzerinden değil bedenden de yola çıkıyor, ninnilerin hem antropolojik hem psikanalitik özellikleri üzerinde duruyorlar.

Müzikten sonra görsel sanatlar üzerinde duran yazılarla yol alıyoruz.

Filiz Torun resim üzerinde dururken, bakmanın ve bunun yarattığı etkilerin bilinçdışındaki sonuçlarını ele alıyor. Ergen cinselliğinin düşlemleri görsel yapıtlarla ortaya konduğunda bunun ruhsallığın birçok yönünü uyardığı görüşünü öne sürüyor. Bunlardan birinin de ergenlik sürecinde yaşanan derin bir yas olduğunu vurguluyor. Sanattaki yaratıcılığın hem libido hem de yaşla ilişkisini çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor.

Çocukluk ve ergenlik üzerine bir filmi inceleyen Duygu Coşkun, sadece filmde yer alan bir çocuğun ergenliğe ve genç yetişkinliğe geçiş sürecini ele almakla kalmıyor. Aynı zamanda Film yönetmeninin de filmi çekerken izlediği yöntemi psikanaliz kuramı bağlamında irdeliyor. Görsel bir yapıtın çok yönlü bir psikanalitik incelemesini okuyucuya sunarken, gelişimsel bir sürecin hem içeriden hem de dışarıdan izleyicisi olarak düşünce ve deneyimlerini bizimle paylaşıyor.

Yazınsal sanatlara gelince Pascal Hachet, kliniğinde, Arthur Rimbaud'ya tutkuyla bağlı, ozan bir genç ile yaptığı psikanalitik çalışmayı kaleme aldı. Terapi sırasında gencin özdeşim kurduğu ozan üzerinden kendini anlatmaya çalışıyor. Terapist de sessizlik ve özenle izleyip gem gencin hem de Rimbaud'nun söylediklerini ve yaptıklarını birlikte bağlantılandırarak anlamlandırmaya çalışıyor. Böylece yazar, psikanalitik çalışmada yazının/yazarın dolaylı bir ara alan oluşup ergenin kırılğan ruhsallığının terapist ile karşılaşmasını kolaylaştırdığı üzerinde duruyor.

Alper Şahin hem yazın tarihinden psikanaliz için önemli bir yazar olan E.T.A. Hoffmann üzerinde duruyor hem de yaratıcılığı anlamak için aynı yazarın yapıtlarından yola çıkan Freud'un Tekinsizlik kavramını inceliyor. Hoffmann'ın öykülerindeki ikizlik, benzerlik öğelerini bebek-baba ilişkisindeki tekensizlik ve bunun yaratıcılığa olan etkisi açısından araştırıyor.

Batuhan Saç ise yazısında, bir yazın yapıtı olarak şiirin terapistin iç dünyasında nasıl bir çağrışım aracı olduğu üzerinde dururken, bunu bir çocukla yapılan çalışmanın parçası olarak okuyucuya sunuyor. Şiirin çağrışımsal zenginliğini, kullandığı simgeler kadar, okuyucuya bolca bıraktığı ara alanla da desteklediğini vurguluyor. Böylece terapistin bir çocuk veya ergenle çalışırken daha esnek bir usa kavuşabileceği düşünüyor.

Son olarak ise Hüner Aydın, sanatı yaratıcılık için bir geçiş alanı olarak ele aldığı yazısında, psikanalistin insan ruhsallığının devinimlerine ne denli yavaş ve özenle yaklaştığının altını çiziyor. Sanat eserlerinin birer geçiş alanı, süreci oluşturarak, örselenmeleri dönüştürmek için ortaya koyabilme olanağı yarattığını anlatıyor. Böylece Aydın'ın yazısı yaratıcılık ve sanat sayısına bir nokta koymuş oluyor.

Alper Şahin

Talat Parman

Sahi, Yüceltme Nedir?

*Dürtülerin büyük birlikteliğinde, yüceltme ne göz ardı edilmesi,
ne de abartılması gereken bir yere sahiptir.¹*

Sophie de Mijolla-Mellor

Giriş

Eğer söz konusu olan yaratıcılık ve sanat ise bu konuya psikanaliz açısından yaklaşım elbette yüceltme kavramını ele almakla başlayacaktır. Psikanaliz kuramının olmazsa olmazlarından olan yüceltmeye tüm psikanaliz sözlükleri yer verir. Psikanaliz bu kavramı genel kullanımdan almış olsa da zamanla psikanalizin ona verdiği anlam bu kez genel kültüre damgasını vurmuş ve Batı dillerindeki hemen tüm genel kültür sözlükleri yüceltmenin psikanalitik tanımına da yer vermişlerdir. Örneğin Fransızca *Petit Robert* sözlüğü *sublimation*'un (yüceltme) anlamlarından biri olarak “Psikanalizde iç çatışma yaratan kabul edilemez dürtülerin toplumsal olarak kabul edilmiş değerlere dönüşümü”² olarak tanımlamakta, *sublimier* (yüceltmek) yüklemine karşılıklarından biri olarak da “psikanaliz; dürtüleri daha üst bir gerçekleştirme düzeyine yerleştirmek”³ açıklamasını önermektedir. İngilizce Oxford sözlüğü de *sublimate* karşılığı olarak “enerjinizi, özellikle cinsel enerjinizi, iş, egzersiz, sanat vb. gibi toplumsal olarak kabul edilebilir faaliyetlere yönlendirmek”⁴ olarak tanımlamaktadır. Bu sözlüklerde sözcüğün diğer anlamları arasında “arıtma, temizleme ve kimyada katı bir maddeyi ısıtarak sıvı hale dönüştürmeden gaz haline dönüştürme” anlamları ön plana çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğü “yüceltmek” için “yükseltmek, yüce bir duruma getirmek”,

1 Sophie de Mijolla-Mellor, *La Sublimation*, PUF, Paris, 2005, s. 124.

2 *Petit Robert*, Le Robert, Paris, 1989, s. 1873.

3 *Petit Robert*, Le Robert, Paris, 1989, s. 1873.

4 *Oxford Dictionary*, Oxford Univ. Press, Oxford, 2015, s. 1560.

“yüce” için ise “yüksek, büyük, ulu” karşılıklarını vermektedir.⁵ Ali Püsküllüoğlu’nun *Türkçe Sözlük*’ünde de “yüceltmek” karşılığında psikanalitik bir tanımlamaya gönderme yapılmamakta “yüce bir duruma getirmek, değer vermek, yükselmek, ululaştırmak, övmek” gibi anlamlar sıralanmaktadır.⁶ Oysa yine TDK’nın *Ruhbilimleri Terimleri Sözlüğü*’nde yüceltme sözcüğüne yer verilmekte ve “İlkel nitelikteki eğilim ve isteklerin doğal amaçlarından çevrilerek toplumca beğenilen anlıksal, toplumsal ve benzeri etkinliklere dönüştürülmesi”⁷ olarak tanımlanmaktadır. Buradan yüceltmek sözcüğü’nün psikanalitik karşılığının Türkçe genel kültüre henüz geçmediği ancak uzmanlık sözlüklerinde kendine bir yer bulduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Konuya kökenbilimsel olarak yaklaşırsak “yüceltme”nin Batı dillerindeki karşılığı olan *sublimation/Sublimierung* Latince *sublimis*’ten kaynaklanır ve bir simya terimi olarak “havada yükselen, yüksekte olan” anlamına gelmektedir. Simya deneylerinde kabın en üst bölümünde yoğunlaşan uçucu maddelerin damıtılmasını tanımlamak için kullanılmıştır. Aynı kökten gelen *sublime* bir sıfat olarak “değerler hiyerarşisinde en yüksekte olan” demektir ve güzel, yüce, tanrısal, olağanüstü gibi çağrışımları vardır. Ad olarak ise “ahlaki ve estetik düzende en yüksekte olan” anlamına gelir. Bu sözcüğün Türkçe karşılığı olarak kullandığımız yüceltme ve yüce sözcükleri ise eski Türkçe uça/yuca (arka sırt) en her şeyin en yüksek kısmı anlamına gelen sözcükten türemiştir.⁸

Bu terimin Sigmund Freud tarafından kullanılmasına gelince, Sophie de Mijolla-Mellor yüceltme kavramını ele aldığı kitabında sözcüğün kökenindeki dönüşüm anlamına dikkati çeker: “Gaz halindeki madde yoğunlaşarak kapalı kabın üst bölümünde (*sublimen*) toplanmakta ve katı hale dönüşmektedir. Bu simya dönüşümünün gerçekleşebilmesi için temiz kalpli olmak gerekir ki bu da bu kavrama ahlaki anlamını veren unsurdur.”⁹ Burada gaz halinden sıvı hal atlanarak katı hale geçişin rahim içindeki sıvı ortamdan doğuşla bir zıtlık oluşturduğunun ve bu nedenle gizemli bir ustalık deneyimine de gönderme yaptığının altını çizer. De Mijolla-Mellor felsefedeki yüce (*sublime*) kavramından idealizasyon kavramıyla bir karışıklık yaratması nedeniyle Freud’un başlangıçta pek yararlanmadığını ancak Alman romanizminin ve özellikle Goethe’nin yüceltmeyi olayların ve şiirsel yaratıcılığa özgü duyguların gerçekliğinin bir dönüşüm işlemi haline getirmesinin ona

5 TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara, 1983, s. 1329.

6 Ali Püsküllüoğlu, *Türkçe Sözlük*, YKY, İstanbul, 1995, s. 1669.

7 TDK, *Ruhbilim Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara, 1974, s. 181.

8 Başvurulan köken bilgisi kaynakları: *Dictionnaire étymologique*, Larousse, Paris, 1971, s. 717; Tuncer Gülensoy, *Köken Bilgisi Sözlüğü*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2011, s. 974.

9 S. de Mijolla-Mellor, *agy*, s. 3.

yüceltmeye bir tanımlama yapma yolunu açtığını belirtir. Bu kökenbilimsel saptamalardan yola çıkan Sophie de Mijolla-Mellor, *Sublimierung*'un derin bir niteliksel değişim olarak, dürtünün kendiliğinden hareketine karşı zorla başka bir yöne gönderen bir engel oluşturarak ve romantik kendinden geçme temasının sonucu olarak, narsisizmin bir tür özel uzlaşması olduğu sonucunun ortaya çıkacağını altını çiziyor.¹⁰ Jacques André de benzer bir yorum yapmaktadır. Freud'un 100 sözcüğünü ele aldığı kitabının yüceltme maddesinde şöyle diyor:

Alman dili Freud'un hizmetine iki olası terim vermektedir: Sublimation estetik deneyime gönderme yapar, yukarı doğru çeken yüce demektir. Sublimieren ise katıdan gaza kimyasal değişim. Freud dilin simyasını kullanarak bir üçüncüsünü yaratır. Sublimierung estetikten çok kimyaya yakın olarak cinsel dürtülerin yoğrulabilirliklerine bağlı olan dönüşüm etkinliğine, hedeflerini daha uzak ve toplumsal olarak daha değerli başka hedeflerle değiştirebilmelerine, bunu yaparken de yoğunluklarını ve haz duymalarını yitirmemelerine gönderme yapmaktadır.¹¹

Sigmund Freud ve Yüceltme Kavramı¹²

Sigmund Freud'un bu sözcüğü nasıl ve neden belirlediğinden sonra onu nasıl kullandığını ve ne anlamlar yüklediğini belirlemeye geldi sıra. Ancak Sigmund Freud'un yapıtında yüceltme konusunu ele alan tüm yazarlar, onun yüceltmeyi kesin bir biçimde hiçbir zaman tanımlamadığı ve "Metapsikoloji"¹³ adı altında kaleme aldığı ve hiçbir zaman bulunmayan metinlerinden birinin bu kavrama ayrılmış olabileceği konusunda görüş birliğine sahiptirler. Ama öte yandan Freud'un toplu yapıtlarının fihristinde yüceltmenin tek başına elliden fazla kez kullanıldığı ayrıca artistik yaratım, idealin oluşumu, kültürel gelişme gibi sözcük ve kavramlara bağlı olarak da defalarca gönderme yapıldığı da görülmektedir.

Yüceltmeye Freud'un kaleminden ilk kez Wilhelm Fliess'e yazdığı bir mektupta rastlıyoruz. 2 Mayıs 1897 tarihli bu mektupta söz konusu olan histeriklerin düşlemleridir: "Düşlemler iştirilenlerden ve sonradan anla-

¹⁰ S. de Mijolla-Mellor, *agy*, s. 3-6.

¹¹ Jacques André, *Les 100 Mots de Freud*, PUF, Paris, 2023, s. 116-117.

¹² Bu bölümün düşünsel omurgası hazırlanırken Hélène Parat'ın Claude Le Guen'in *Dictionnaire Freudien*'inde yer alan "La Sublimation" metni kaynak olarak alınmıştır. Hélène Parat, "La Sublimation", Claude Le Guen, *Dictionnaire Freudien*, PUF, Paris, 2008, s. 1481-1488.

¹³ Sigmund Freud 1915'te psikanaliz kuramının temelini oluşturacak "Metapsikolojiye giriş" başlıklı on iki metin yazmayı planlamıştır. Bu metinlerden yalnızca beşi günümüze ulaşmıştır.

şılanlardan kaynaklanır, elbette onlar, onları oluşturan tüm içerikleriyle gerçektir. Bunlar koruyucu yapılardır, olguların yüceltilmeleridir, onların güzellemeleridir, aynı zamanda kendini yatıştırmaya da yararlar.”¹⁴ Freud’un histeri üzerine çalıştığı döneme ait olan bu mektupta yüceltme hakkında Hélène Parat, “Freudcu Sözlük”te yüceltmenin, yüceltilmiş anıların koruyucu kılık değiştirmeleri olarak ve yalnızca tanımlayıcı bir anlamda kullanıldığını söylemektedir.¹⁵ Sigmund Freud Dora olgusunda ise yüceltmeyi, sapkınlıklar ve psikonevrotik bozukluklarla karşılaştırır. Freud şöyle der: “Sapkınlıklar küçültücü tanımlamalarla ne vahşiliktir ne de yozlaşmadır. Bunlar çocuğun farklılaşmamış cinsel yatkınlığında yer alan filizlerin gelişimidir ve onların bastırılmaları veya daha üstün cinsel olmayan hedeflere yönlentilmeleri –yüceltilmeleri– kültürel gerçekleştirmelerimizin çoğu için gerekli güçleri sağlamaya yarar.”¹⁶ Freud bu görüşlerini 1905’de yayımladığı *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme* adlı kitabında yüceltmenin ilk kapsamlı tanımlamalarından birini yapılarak geliştirir. Kitabın sonunda yer alan özet bölümünde “...yüceltme eyleminde cinselliğin çeşitli kaynaklarından gelen hayli şiddetli uyarılara bir akış ve başka alanlarda kullanım sunulur...”¹⁷ der. Sanatsal etkinliğin kaynaklarından birinin yüceltme olduğunu belirten Freud gizil dönemde başlayıp tüm yaşam boyu süren “karşıt tepki oluşturmaya” da (*formation réactionnelle*)¹⁸ bir alt yüceltme olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalarla Freud özellikle kısmi dürtülere sapkınlık ve bastırma dışında başka bir akış yolu tanımlamaya çalışmaktadır.

Sigmund Freud 1908 tarihli “Kültürel Cinsel Ahlak ve Modern Nevroz” metninde “Cinsel dürtü kültürel uğraşın hizmetine olağanüstü büyük güç miktarları verir ve bu da ondaki yoğunluğun ana niteliğinden hiçbir şey yitirmeden hedefini değiştirebilme yetisiyle ilişkilidir. Kökense cinsel hedefi cinsel olmayan ama ona ruhsal olarak yakın başka bir hedefle değiştirebilme yetisi yüceltme olarak adlandırılmaktadır”¹⁹ demektedir.

14 Sigmund Freud (1887-1904), *Lettres à Wilhelm Fliess*, (Fr. çev. Fr. Kahn, Fr. Robert), PUF, Paris, 2006, s. 303.

15 Hélène Parat, “La Sublimation”, Claude Le Guen, *Dictionnaire Freudien*, PUF, Paris, 2008 içinde, s. 1482.

16 Sigmund Freud (1901/1905), “Fragment d’une analyse d’hystérie”, *OC VI*, (Fr. çev. J. Laplanche ve diğ.), PUF, Paris, 2006, s. 230.

17 Sigmund Freud (1905), “Trois essais sur la théorie sexuelle”, *OC VI*, (Fr. çev. J. Laplanche ve diğ.), PUF, Paris, 2006, s. 176.

18 Karşıt tepki oluşturma, tepki geliştirme, bilinçdışı duygu ve eğilimlerin onların karşıtı olan duygu ve davranışlarla ortaya konmasına yol açan savunma düzeneğidir.

19 Sigmund Freud (1908), “La morale sexuelle ‘culturelle’ et la nervosité moderne”, *OC VII*, (Fr. çev. J. Laplanche ve diğ.), PUF, Paris, 2007, s. 203.